

Masia de Molnell (Monnell)

Gisclareny

Ubicació

Comarca:	Berguedà
Lloc/Adreça:	Al lloc de Molnell prop de les fonts de l'Adou i a sota la solana de Monnell
Emplaçament	Pista de Bagà a Font de l'Adou. PK.5 continuar per la pista tancada que en 1Km arriba a la casa
Alçada:	1008
Coordenades:	
Latitud:	42.27062
Longitud:	1.79535
UTM Est (X):	400657
UTM Nord (Y):	4680526

Classificació

Número de fitxa	08093 - 34
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Conjunt arquitectònic
Estil / època:	Medieval Modern Popular
Segle	XIV-XIX
Estat de conservació	Dolent
Notes de conservació:	La masia roman encara dempeus però fa temps que està dehabitada i això provoca que la masia estigui sotmesa als afers climatològics amb importants fissures a les parets dels cossos afegits amb materials més pobres, enderroc de les cobertes de les pallisses i coberta de vegetació i runa. Tant sols la planta baixa de la casa i de les pallisses s'utilitza com a cobert per al bestiar
Protecció	Inexistent
Número inventari	SI. IPA .3345
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Productiu

Titularitat	Privada
Titular:	001600600D608A0001TX
Autoria de la fitxa	Pere Cascante i Torrella
Data de registre de la fitxa:	dt., 10/12/2019 - 01:00

Descripció

Conjunt format per la masia de Molnell o Monnell, denominada com a casa dels masovers i també pels seus coberts i les pallisses situada en una posició encimbellada a la dreta del torrent de Murcurols i sota de les solanes de Molnell i de la Pelosa i disposada de forma terrassada aprofitant el desnivell del terreny. S'hi accedeix per mitjà d'un camí que hi ha a la part del darrere i que voreja les pallisses fins arribar a la casa. Les pallisses estan adossades a llevant a través d'un cos més aviat allargassat, de planta rectangular i format per una planta semi soterrada i un pis cobert cobert amb teulada a dues vessants de teula ceràmica damunt de caballs i llates de fusta i separades per forjats de fusta. Atès que està construït aprofitant un desnivell del terreny aquesta façana és practicament cega i té com a única obertura una porta amb bastiments de fusta que connecta l'àmbit de la pallissa amb l'era de la part del darrere. En canvi la seva oposada reuneix les característiques habituals de les pallisses i quadres d'aquest tipus de masia amb grans obertures o eixides formades per sèries de pilars de maçoneria que sostenen grossos caballs de fusta i que recolzen damunt una planta soterrada que està coberta per mitjà de voltes de pedra amb les dovelles col·locades a "plec de llibre" i orientades en sentit nord-sud. L'aparell és de maçoneria de carreus de pedra mal treballats i escairats, units amb argamassa de calç i col·locats en filades més aviat irregulars amb fragments de teula i maó a trenca junt. L'interior d'aquest àmbit s'empra com a quadra i estable pels animals i conserva encara les menjadores de fusta. La planta primera és utilitzada com a pallissa i conserva alguns envans divisòris amb estructura de fusta i tàpia. L'edifici principal correspon amb la masia de Molnell, de planta més aviat quadrada, dividida en tres crugies i composta per una planta baixa, un primer pis i unes golfes cobertes a dues vessants amb teulada de teula ceràmica damunt de caballs i llates de fusta i amb el carener perpendicular a la façana principal orientada a llevant on s'obre la porta d'entrada o principal. En quant a la distribució de les seves obertures hi ha un predomini del massís respecte el buit amb una major concentració a les façanes de migdia i llevant. La façana principal orientada a migdia s'obren dues portes a la planta inferior; una d'elles o principal es situa a la banda esquerra i està construïda amb bastiments de fusta. La segona està embeguda pel cos de les pallisses i comunica amb la volta de sota seu. Damunt seu s'obren tres finestres més amb llinda de fusta, situades a diferent alçada i també una tercera porta coronada també en llinda que connecta la masia amb el cos de les pallisses. Finalment a la darrera planta i coincidint amb les golfes s'obren dues finestres més. La façana sud s'obren també diverses finestres a diferent nivell les quals són difícil d'identificar degut a la vegetació acumulada. Tot i així s'endevinen dues finestres a la planta baixa i dues més del primer pis amb bastiments i llindes de fusta. La façana nord i oest presenten una distribució de les obertures irregular i desordenada degut a les continuades ampliacions. L'aparell és divers. Així hi han parts construïdes amb aparell de maçoneria de carreus de pedra mal treballats i escairats, units amb morter de calç i col·locats en filades més aviat regulars, parts amb aparell de pedra i còdols de riu més ben treballats i escairats, parts de tàpia i parts que estan enlluïdes amb morter de calç. Interiorment es divideix en tres crugies cobertes amb volta de canó de tipus encofrat, orientades en sentit est-oest i connectades entre si. Cada volta correspon amb una crugia de la casa. Segurament corresponien amb les antigues quadres i etables de la casa. Una escala de pedra situada a l'angle sud-est comunica amb la planta primera que manté la mateixa distribució que la planta baixa; és a dir amb tres crugies separades per anfans de fusta, tàpia i maó i cobertes per forjats de fusta constituïts per cavalls, bigues i revoltó. La crugia central coincideix amb la sala principal de la casa que és de planta rectangular amb paviment de maó ceràmic disposat de forma reticulada i amb les parets recobertes de pintura i guix. En un costat hi ha la fornícula de la capelleta de la casa i a l'altra un armari de paret. Aquesta cambra distribuïeix les altres habitacions de la

casa i també la cuina situades a cada costat i també connecta amb la planxa superior per mitjà d'una escala de fusta situada al mateix emplaçament que la que puja de la planta baixa i composta per graons de maó ceràmic suportat per una caixa de fusta. La planta sota coberta presenta un important estat de degradació. A la part posterior de la casa hi ha alguns cossos afegits avui mig enderrocats els quals no s'hi ha pogut tenir accés. Tot el perímetre de la casa i pallissa està envoltat per un mur de maçoneria que funciona com a baluard de tancament i a la vegada delimita l'àmbit de l'era de batre el gra situada a la banda de migdia.

Observacions:

Aquesta masia, malgrat que estigui documentada des de mitjans del segle XI, l'edifici que ens ha arribat fins als nostres dies correspon amb el d'una masia d'estructura clàssica de mitjans del Segle XVII, XVIII i XIX que guarda alguns vestigis de construccions més antigues i d'origen medieval. Aquestes restes es poden evidenciar especialment a la planta inferior del cos de les pallisses on hi ha algunes cambres cobertes amb volta de canó amb les dovelles col·locades a plec de llibre i orientades en sentit nord-sud les quals no guarden cap mena de relació amb la masia existent. Per altra banda a la part sud-oest hi han restes d'una cantonada construïda amb aparell de pedra mal treballada i escairada, col·locada en filades regulars i unida amb argamassa de calç. Possiblement aquestes restes i altres que no s'han pogut identificar degut a la densa vegetació corresponen amb vestigis d'època medieval de l'antic mas i vilatge de "molinell" que va quedar absorbit i transformat per una gran masia d'estructura clàssica de tres crugies orientades en sentit est-oest i cobertes per voltes de canó de tipus encofrat a la planta baixa i forjats de fusta a les plantes superiors. La pallissa i les quadres de la banda de llevant presenten unes característiques molt similars a les pallisses d'altres masies properes a Brocà, Gavarrós, Gréixer o Bagà. Hom pensa que alguns dels vestigis de l'època medieval que encara resten embeguts per les construccions existents correspongui amb l'antiga església i parròquia de Sant Iscle de Molnell, documentada per les fonts baganeses (Serra i Vilaró, 1989)

Història

L'indret i alou de Molnell apareix esmentat per primera vegada el 839 en un document de consagració de la catedral d'Urgell (Martin, 2005) on esmenta que es paga com a cens una quartera de faves i una perna. Posteriorment i en la consagració de Sant Miquel de Turbians, el 948 el bisbe Wisadus va cedir a la nova església, unes viles que posseïa a Molnell. És en l'acta de consagració del monestir de Sant Llorenç prop Bagà i també en un document datat de l'any 1003 (doc. 50). ACA Monacals, Bagà. Perg.93 (Bolós-Pagès, 1986) quan ens cita la donació que es fa d'un alou al comtat de Cerdanya dins la vall de Brocà, a les rodalies de Bagà i al terme de la vil·la de Molnell "In apendico qui vocant Mulnelo. Id sunt: casas, casilibus, ortis, ortalibus, arboribus, torcularis, terras et vineas cum illorum arboribus, pratis, silvis, garricis, molindinaris, cum illorum capud aquis, vieuttibus, vel reductibus, cum exiis vel regressiis eorum" El document és molt extens però ja ens parla d'un lloc amb terres, cases, molins i per tant malgrat no esmenti enlloc l'existència de camins, és lògic pensar que n'hi havia amb els corresponents passos per creuar els rius. Afrontava amb la Conca d'Oria, El Cadí, la Boixassa i el Querforadat. Bolós mal interpreta el Querforadat amb la població de l'alt Urgell, molt llunyana i poc relacionada amb l'entorn. El Querforadat podria ser "roca foradada" interpretada com una roca natural i de la que en tenim constància de la seva existència degut a l'orografia càrstica del lloc. Pensem que el Querforadat seia el castell "fener de Cal ros" proper al vilar d'Espunya i la conca d'Oria seria a l'oest de Monell al lloc d' Oreis. El lloc de Molnell que deriva de Molinell o petit Molí relacionat amb l'existència d'aquest element a la captació del Bastareny (Serra i Vilaró, 1989) serà esmentat continuament al llarg dels segles XIII i XIV. Consta que al 1151 el monjo Guillem del monestir de Sant Llorenç prop Bagà Pere Anes i Guillem Bernardí van confessar davant l'abat i bisbe d'Urgell que detenien els alous de Vilella i Molnell amb el vilar d'Espunya mesura a la qual van ser retornats. També s'esmenta que el 1292 Galceran de Pinós va imposar a Bernat d'Escariu i als seus fills una pena i confiscació

de 55 veïns de la baronia situats a Monell, Faia i Greixa, mesura la qual va ser absoluta. El 1288 entre Mulnell i el Puig hi havia 8 masos que pagaven censos a Santa Maria del Castell de Bagà i que el 1294 foren retornats a Sant Iscle de Molnell. De Molnell en procedia un capellà nomenat Berenguer que en motiu de les bregues entre l'abat de Sant Llorenç i el baró de Pinós va ser excomunicat juntament amb molts altres cap el 1328 (Serra i Vilaró, 1989). També el lloc és esmentat quant el cavaller G. de Rocavert va reconèixer davant un tal Pasqual de Molnell les donacions que Berenguera de Gisclareny fa del "mas d'en Jover amb un molí i alguns tascals pertanyents al dit mas i algunes terres; la batllia de tots els Censos... i demès que rebia de la parròquia de Sant Iscles de Molnell", parròquia i església que s'esmenta a partir del segle XIII quant el 1255 Guillem de Murturols volen anar a l'exèrcit del Rei de la Corona Catalana va fer donacions als llegats de l'església Santa Maria de Murturols, l'obra de l'església de Molnell i Gresolet "et dimitio operi ecclesie de Muenell" (Serra i Vilaró, 1989). Aquest mas d'en Jover podria correspondre amb un dels tres masos que es compta que hi hauria a la zona corresponent al mas de Molnell (Munell) propiament dit juntament amb altres dos a la Pelosa i Oreis (Conca d'Oria). Per tant ja veiem la importància del lloc per a l'aprofitament de l'aigua de la Dou i fer moure un molí que ha denominat el lloc. Per altra banda en els documents de la Baronia de Bagà, aquest indret és molt citat i esmentat al llarg dels segles XIII i XIV amb personatges de gran nom a la Baronia dels Pinós, entre ells els senyors de Murcarols que pagaren 200 sous per l'"obra faedora" de l'església de Molnell (Serra, ob cit, 1989). Interpretem com un lloc que estava densament poblat al llarg de l'església on hi havia masos, molins i fins hi tot una església. Al llarg de la fi de l'edat mitjana i principi de l'era de moderna, la masia de Monell va continuar tenint importància donant a entendre que va poder sobreviure la pesta. Tant és així que de 1789 es conserva un document a l'arxiu de Gisclareny on hi ha un inventari dels bens que posseïa. Martín, E, 2005 i on ens descriu amb molt de detall les diverses cambres i estances que hi havia a la casa amb els seus objectes i caps de bestiar. A grans trets ens parla de "la entrada, lo tarrat (terrassa primer pis), la cuyna, primera cambra, pastador, altra cambra, sostre (golpes), cambra del sostre, altra cambra del sostre, pleta de Urgell i altra pleta. Aquestes darreres corresponen amb les pletes que hi ha a la muntanya (pleta de Cadí o de Molnell) sota del Tanca la Porta. Per l'extensió i nombre d'objectes podem diferenciar les diverses cambres i identificar si es tracta d'una menjador, sala o dormitori reproduint fidelment la seva composició i alements que contenia (E. Martín, 2005). A més i a través dels documents conservats a l'arxiu de Gisclareny el segle XVIII Monnell pertanyia als Solanell de Bagà i el 1831 a la família Vilella de Brocà a través de l'enllaç de Rosa Bover del Puig amb Josep Vilella de Brocà (Martín, 2005. Ob.cit. P.. A banda de la finca de Molnell, els Vilella posseïen Murcurols, el Puig i també el mas Campà de Cal Ros. Segons ens consta en els diversos censos conservats a l'arxiu municipal de Gisclareny (AHG.Cadastrre de 1776) al 1863 la masia de Molnell hi havia 15 persones més gran de 7 anys i pagaven una contribució total de 12119 ss dels quals 1871 corresponien als caps de bestiar, fet que la convertia en una de les masies més importants de la vall del Bastareny.El seu propietari era Mariano Ribera (ACA. Llibrets de compliment pasqual. Amillament 1863. Extret de Martín,E 2005. Annex.21)

Bibliografia

- BOLÓS MASCLANS, J; PAGÈS(1986). El monestir de Sant Llorenç prop Bagà. Artestudi. Barcelona p-71,200.
- CABALLÈ I CANTALAPIEDRA, F (1996). Les tres-centes cases de Gisclareny. Columna Albí. P.43.
- MARTIN E (2005). Una mirada sobre la història de Gisclareny. P. 55.
- SERRA I VILARÓ, J (1989). Les Baronies de Pinós i Mataplana. Investgació als seus arxius. Llibres I, II i III.
- DDAA (2007) Catàleg específic de masies i cases rurals de Gisclareny Fitxa 049.
- AHG. Cadastre de 1776.
- ACA. Llibrets de Compliment Pasqual.Amillament de 1863 extret de Martín, E; 2005. Annex 21 i 22.
- ADCU. Acta de Consgaració de Sant Miquel de Turbians.

